

Dones Referents de **Reus**

1

**Dones en
el moviment veïnal
a Reus**

1968-2024

Veïnes,
**A PEU DE
CARRER**

AJUNTAMENT DE REUS

Veïnes, a peu de carrer

Dones en el moviment veïnal a Reus 1968-2024

Presentació: Acte institucional del Dia Internacional de les Dones de 2025 al Saló de Plens de l'Ajuntament de Reus

Crèdits

Edita: Ajuntament de Reus

AJUNTAMENT DE REUS

© **De les entrevistes i dels textos:** Isabel Martínez Martínez i Carme Puyol Torres

Procedència de les imatges fotogràfiques i documentals: Arxius de les Associacions. Col·leccions particulars. Centre de Lectura de Reus.

© **De la fotografia de la pàgina 32**

Bedmar, Jordi, «Visita a Reus amb motiu de la 25a Assemblea General de CONFAVC i dels 150 anys de la Fundació del Centre de Lectura». Fons fotogràfic del Centre de Lectura de Reus.

Revisió de textos: Ció Munté Castillo

Maquetació i disseny: Dockset Comunicació, SL

Impressió: Arts Gràfiques Rabassa, SA

Dipòsit Legal: T 242-2025

Reus, 2025

Agraïments

Carme Alumà Borràs, Arxiu Municipal de Reus, Emilia Blanco Martínez, Rosa Bódalo Moreno, Ana Belén Castaño Sánchez, Misericòrdia Dosaigües Pérez, Centre de Lectura de Reus, Rosi Espigares Bódalo, Jaume Fernández Miró, Carmen Gallego García, Maria del Carmen Gómez Elez, Anna González Alemany, Inés González García, Carmen Grau, Ester i Eva Gutiérrez Escoda, Joana Herrera, Florencia Iglesias Manjón, Francisca Jiménez Rodríguez, Angie Lopera Tortosa, Àngeles López Pérez, Carmen Lucero Lorence, Joan Maideu Prats, Francisca Ochoa Almodóvar, Rosario Olmos, Antonia Ramos Montoya, Àngela Tortosa Moreno, Puri Viñuela Navarro.

Índex

Sandra Guaita Esteruelas	3
Anabel Martínez Serrano	5
Escola de ciutadanes	7
Teresa Escoda Badia	10
Carme Alumà Borràs	14
Anna Belén Castaño Sánchez	18
Carmina Pozuelo Blanco	22
Maria del Mar Escoda Serres	26
Inés González García	30
Isabel Moreno Reyes	34
Marta Virgili Bosch	38
Hi sou totes!	42
Dones referents 1968-2024	43

Dones en el moviment veïnal a Reus 1968-2024

Amb ulls de dona

L'aportació de les dones a la construcció de la ciutat es pot resseguir en tots els àmbits que configuren la dinàmica ciutadana, en tots els espais d'activitat possibles i en tots els moments de la història. Però, per fer-la visible, per explicar-la i sobretot per expressar-la amb el detall de noms i cognoms, cal una feina que en bona part encara està per fer: escriure aquesta història des d'una altra mirada, des d'una visió àmplia, lluny dels biaixos de gènere que sovint trobem en els relats de la història i dels clixés que ator-

guen a molts dels cercles d'acció de les dones una importància menor.

Aquest és l'objectiu de la col·lecció de llibres que comença amb aquest primer volum, dedicat a les dones de la ciutat que han estat al capdavant del moviment veïnal, lluitant i treballant per millorar les condicions de vida, les expectatives i les relacions de convivència als diferents barris de la ciutat.

Des de la dècada dels anys 50 del segle XX, i de manera molt especial amb l'arribada dels ajuntaments democràtics, quan tot estava per fer,

el moviment veïnal ha estat un dels grans espais d'activitat ciutadana que ens ha permès avançar com a ciutat: garantint serveis dignes i de qualitat per a tothom. I si això ha estat així ha estat gràcies a l'esforç conjunt, continuat i generós de totes les persones que al llarg dels anys, en diferents moments i situacions, han fet explícit el seu compromís amb aquesta causa comuna basada en la justícia, la convivència i l'equitat.

Recuperar la tasca de les dones que s'han significat en aquest espai

d'acció cívica és recuperar una part substancial de la nostra història col·lectiva, i és també, sobretot, identificar nous referents perquè aquest compromís amb la ciutat, aquesta voluntat de treball per fer dels barris espais motor de nous projectes compartits, ens ajudi a avançar encara més i arrel·li en les generacions més joves, homes i dones disposats a continuar aquest camí.

Sandra Guaita Esteruelas

Alcaldessa de Reus

Visibilitzar les dones referents de la ciutat

Gràcies a la lluita feminista, cada dia més dones som als llocs de la vida social i pública on volem ser. Ara bé, sovint sentim que ens manquen models, que desconeixem dones referents en cadascun dels àmbits. Fins fa pocs anys, els criteris que valoren qui és important han ignorat les dones. Per intentar compensar això, hem decidit fer difusió de les trajectòries de dones referents de la nostra ciutat mitjançant una col·lecció de llibrets anomenada Dones Referents de Reus.

El primer volum, escrit per dues dones també referents, Carme Puyol Torres i Isabel Martínez Martínez, l'hem volgut dedicar a les dones del moviment veïnal de Reus amb el títol *Veïnes, a peu de carrer*. Una proposta que ens va fer arribar una altra dona referent de la ciutat, la primera regidora de Polítiques per a la Igualtat de l'Ajuntament de Reus, Misericòrdia Dosaiguas Pérez.

Amb l'edició d'aquesta col·lecció volem que dones referents de la nostra ciutat rebin un reconeixement,

més enllà de l'homenatge que rebran al Saló de Plens de l'Ajuntament de Reus amb motiu del Dia Internacional de les Dones, en format paper i digital, que perduri en el temps i que tothom pugui llegir.

El reconeixement de les aportacions de les dones, el seu paper actiu i creatiu, és imprescindible per transformar imaginaris culturals i avançar en una societat on la igualtat de gèneres sigui possible.

Veïnes, a peu de carrer recull la trajectòria de vuit dones molt diverses que han fet aportacions significades, i poc conegudes fins ara, en el moviment veïnal de Reus: Teresa Escoda Badia, Carme Alumà Borràs, Anna Belén Castaño Sánchez, Maria del Mar Escoda Serres, Inés González García, Isabel Moreno Reyes, Marta Virgili Bosch i la meua molt estimada Carmina Pozuelo Blanco.

Des de l'any 1968 fins al 2024, trenta-cinc dones han estat presidentes d'alguna associació veïnal de Reus.

La construcció d'una ciutat capdavantera on la igualtat de gèneres sigui una realitat implica recuperar i

fer visible la trajectòria de les dones referents, de les dones extraordinàries de la nostra ciutat.

N'hi ha moltes i és impossible destacar-les totes. Per això, aquestes línies són també un homenatge a totes les dones de la ciutat que en un àmbit o altre fan aportacions. Cal facilitar a les nenes i joves l'accés a dones que les inspirin, que les ajudin, potser sense adonar-se'n, a anar més lluny.

Així doncs, és molt important donar a conèixer aquestes vuit dones del moviment veïnal perquè segur que han estat i són referents per a altres dones. Altres dones que algun dia també inspiraran altres dones i així successivament, configurant una rotllana invisible d'empoderament i potència imparabile, en què totes les dones ens donem la mà. Com diu l'actual lema del Dia Internacional de les Dones a Reus: "Continuem per les que van lluitar i per les que vindran".

Anabel Martínez Serrano

Tinenta d'alcaldessa de l'Àrea de Serveis a les Persones i Drets Socials i regidora delegada d'Habitatge de l'Ajuntament de Reus

ESCOLA DE CIUTADANES

Dia Max Weber que l'aire de la ciutat fa "lliures" les persones. Un espai on el veïnat es relaciona, busca i troba feina, aprèn a conviure i desenvolupa una vida a la recerca de la màxima dignitat i realització personal. A cops, els veïns fugen de la pobresa, de la manca d'expectatives dels seus llocs d'origen o somien noves oportunitats en els carrers de la ciutat en la qual han nascut. Però els indrets urbans poden ser també espais amb manca d'empatia, d'isolament per a aquells que arriben amb moltes il·lusions, però amb pocs recursos per a la seva nova vida. Per aquest motiu, les xarxes de solidaritat entre persones són tan importants allà on la ciutat pren aquest nom.

Durant dècades, els trens i els autobusos provinents de l'Estat espanyol van ser vehicles que transportaven esperances de milions de persones que s'unien al projecte urbà de Catalunya. Unes persones i famílies que arribaven a un nou lloc de residència i havien de recomençar la seva vida en un indret allunyat dels seus parents i del seu passat. Molts es van establir en barris de nova creació on van deixar la seva petjada després d'adoptar nous costums, una nova llengua i establir-hi lligams personals i professionals. Alguns, fins i tot, van participar en lluites que ara semblen llunyanes, però que van millorar la qualitat de vida de les persones d'aquell moment i que han fet més còmode el nostre present. Algunes d'aquestes lluites van ser tan singulars com les que relata la pel·lícula «El 47» de Marcel Barrena que, de forma encertada i col·lectiva, ha contribuït a posar el focus sobre les condicions materials dels barris catalans en els anys del franquisme i la Transició, i en els reptes que comportava per a les famílies novvingudes. A la geografia catalana, hi ha molts relats com el del 47 i, per descomptat, a la nostra ciutat es van viure episodis similars, gràcies als protagonistes que, amb recursos modestos, van aconseguir fites importants amb el simple objectiu d'assolir una ciutadania plenament democràtica.

Sense excloure actuacions individuals i col·lectives d'altres característiques, una bona part d'aquests combats es va articular a través de les associacions de veïns. A Reus, la primera entitat d'aquest tipus va néixer al barri

Sol i Vista l'any 1968, gràcies a l'assessorament de l'advocat Ramon Marcer i el treball abnegat de veïns i militants antifranquistes. Nascuda sota el règim franquista, l'entitat va tenir aleshores un objectiu essencial: el desenvolupament digne d'una zona amb creixement urbanístic espontani provocat per l'arribada d'emigrants a la ciutat.

Des d'aquells inicis mítics, les associacions de veïns han estat sempre protagonistes del batec diari de Reus. Especialment a partir de l'arribada de la democràcia s'han convertit en instruments de ciutadania i participació per a persones de condició i origen divers. Immerses sovint en reivindicacions, les associacions de veïns han sabut també col·laborar amb les administracions i crear estructures d'ajuda mútua juntament amb altres entitats de la ciutat. D'aquesta manera, s'ha enriquit el teixit associatiu reusenc caracteritzat des de sempre per una gran diversitat d'entitats que, en definitiva, busquen la cohesió social.

No sempre prou conegut, el paper de les dones en les associacions veïnals ha estat essencial des del principi de la seva formació. Amb el pas del temps, aquesta participació ha esdevingut espai de lideratge que té la seva cara més coneguda en les prop de quaranta presidentes que s'han succeït en el càrrec al llarg dels anys en diferents barris de la ciutat. Una xifra que, any rere any, creix tot sumant noves experiències i formes de fer dins d'un moviment ampli i plural. La participació femenina en el moviment veïnal, però, no s'ésgota en aquest màxim paper representatiu. Cal tenir en compte també les qui han treballat com a membres de les juntes, o bé en contribucions anònimes, però imprescindibles.

Reivindicacions sobre salubritat pública, construcció d'escoles i d'altres equipaments, participació en comissions, entitats i campanyes específiques, demanda d'oci i lleure per a les dones... l'activisme femení a les entitats veïnals ha estat fonamental en tot moment. Mentre que el seu paper va ser discret en els primers temps a causa dels plantejaments de la dictadura, la seva vocació de servei ha estat cada cop més visible i ben valorada en els nostres dies. D'aquesta manera, ja es pot parlar d'una veritable genealogia de dones líders en el camp veïnal. Una genealogia que aquesta edició busca destacar per justícia històrica i com a exemple de ciutadania.

Teresa Escoda Badia

Barcelona (1940) – La Vilella Alta (2022)

Cofundadora de l'AV Juroca i vicepresidenta de l'AV de Sant Josep Obrer, 1976-1984

La pionera en temps difícils

La conversa amb les seves filles Esther i Eva, la seva veu i la seva memòria ens ha apropat a la Teresa Escoda, la pionera en el moviment veïnal de Reus, present en la creació de dues associacions veïnals, Juroca i Sant Josep Obrer. Dona compromesa i lluitadora, per damunt de tot.

La consciència política i social de Teresa Escoda es forja en el si d'una família treballadora. El seu pare, Ramon Escoda, emigra de la Vilella Alta a Barcelona on es casa amb Maria Badia, obrera del sector de l'agulla i afiliada a la CNT. En plena postguerra, el 1948, la parella amb tres fills, retorna a terres prioratines per treballar la terra i en la construcció.

Anys d'una economia crítica per a la classe obrera, Teresa Escoda se'n va a treballar a Barcelona, amb 15 anys i, amb 23 es casa amb Josep Gutiérrez Sierra, nascut a Barcelona. Ell formava part de la segona generació de les famílies que arribaren a Catalunya a principis del segle XX, un home amb fermes convenciments esquerrans i profundament catalanista.

La parella viu i treballa a Mollet del Vallès i a Montmeló, i s'adhereix als moviments veïnals que naixen en aquells moments i que reivindiquen la solució a les mancances que pateixen els barris on viuen les famílies de l'onada migratòria dels anys 50 i 60. Són "els altres catalans", de qui parlava Paco Candel en el seu llibre, que van aportar el treball i la mà d'obra que el desenvolupament econòmic català necessitava, van ajudar a fer gran aquest país.

Surten al carrer per fer sentir la seva veu en uns anys en què qualsevol crítica era interpretada com una revolta contra el règim franquista i era represaliada per les forces de l'ordre amb violència, crueltat i tortura física i emocional; perquè se sabien impunes. Josep Gutiérrez fou apallissat el 1971, durant una manifestació que demanava un servei de salut a Santa Coloma i detingut a la comissaria de la Via Laietana de Barcelona. La parella estava afiliada a la formació política Bandera Roja, ambdós

havien fet l'opció de viure en barris de població emigrada per tal de lluitar en els moviments veïnals i fer accions de militància política en uns moments en què el règim franquista es feia insuportable i la població demanava la fi de la llarga dictadura.

El Josep i la Teresa arriben a Reus l'any 1976, havien tingut cinc fills i viuen en un habitatge de les Parcel·les Casas. Obren una botiga d'antiguitats a la carretera de Salou que aviat esdevé un punt de trobada dels veïns on s'exposen les evidents i greus mancances que patia el barri. És així com neix, de la mà del matrimoni i de l'acord dels veïns, l'Associació de Veïns JUROCA (acrònim dels promotors dels edificis del barri, Juncosa-Roca-Casas). Diversos eren els focus que calia reivindicar: asfaltat de carrers, enllumenat públic, xarxa de clavegueram i, sobretot, el sanejament del barranc de l'Escorial que passava a tocar de la zona habitada. Era un espai que patia vessaments incontrolats i nocius de diverses indústries, hi corria aigua corrupta i hi proliferaven rates. Era un espai on jugava la canalla del barri. Teresa Escoda crea, dins l'associació veïnal, la comissió de sanitat amb diverses dones del barri i organitzen una manifestació clamant pel sanejament i cobriment del barranc. Una gran rata feta amb una armadura de fusta i paper pintat va ser portada per nens i nenes del barri encapçalant la manifestació que va tenir lloc el 8 d'octubre de 1977.

L'any 1979, un fatídic accident de cotxe va truncar la vida de Josep Gutiérrez. Amb 38 anys, la Teresa sola i amb cinc fills va haver de tirar endavant la família treballant moltes hores. L'any 1981 va passar a viure a la zona de Mas Pellicer del barri de Sant Josep. Novament, Teresa Escoda va participar en la creació de l'associació de veïns per donar veu a les necessitats i problemes que patia el barri i per aportar la seva experiència. Va ser elegida presidenta per majoria de vots, i va sentir en pròpia pell una clara discriminació pel fet de ser dona quan li fou assignat el càrrec de vicepresidenta. Aquell fet la desencisà força i el sentiment fou en augment quan va percebre que la seva veu no era escoltada per la Junta.

Ella va iniciar un altre camí laboral i una nova lluita quan entra a treballar a l'Institut Pere Mata de Reus com a cuidadora; i es formarà a Barcelona per obtenir el títol oficial d'assistència psiquiàtrica. Fou elegida delegada sindical i reivindicà l'equiparació dels treballadors de l'Institut Pere Mata amb els professionals

Teresa
Escoda
Badia.

que exercien a la sanitat pública, una lluita que els va portar al carrer i van aconseguir ser escoltats.

L'any 2009, l'Institut Català de les Dones va editar un calendari i organitzà una exposició itinerant que, sota el títol "Veïnes. Ciutadanes", visibilitzava el paper de les dones en el moviment veïnal de Catalunya dels anys 70. I la Teresa Escoda hi va aparèixer merescudament, i va estar present a l'acte d'homenatge i reconeixement que la Generalitat de Catalunya va fer al col·lectiu femení.

Un cop jubilada, fa vida entre Reus i la Vilella Alta, feliç al costat de les seves filles i els nets. Havia tornat a les seves arrels i allà va passar els darrers cinc anys. Va morir plàcidament el 27 d'abril de 2022 mentre dormia. Feia solament cinc dies que havia tingut la satisfacció d'assistir a la URV, a la defensa de la tesi doctoral de la seva filla Esther, va ser la darrera gran alegria, el darrer sentiment d'orgull que va tenir la Teresa.

Marxava una dona amb una vida d'esforç personal, de compromís polític, de tenacitat per tirar endavant la família, de treball desinteressat pels barris, de lluita pels drets laborals. "No va tenir una vida gens fàcil... Com va poder suportar amb aquella fortalesa que sempre mostrava, tantes i tantes adversitats que la vida li va donar?", ens comentava l'Eva. "Era una lluitadora nata, una dona resistent i resilient com poques he conegut", ens deia l'Esther. ●

Carme Alumà Borràs

Presidenta de l'AV Harmonia del Barri del Carme, 2004-2012

La implicació i la col·laboració com a divises

Provinent d'Alcover, Carme Alumà va arribar a Reus el 1967 amb l'objectiu de desenvolupar la seva activitat laboral. Després d'instal·lar-se per compte propi amb un negoci de perruqueria al carrer de Sant Francesc l'any 1971, Alumà es va casar amb Joan Maideu, persona igualment afable, i ha viscut al barri del Carme des d'aleshores. Inicialment, al mateix carrer on tenia el seu establiment comercial i, posteriorment, a l'emblemàtic Alt del Carme.

Ara que ha passat gairebé tota la seva vida adulta en aquest cèntric barri de la ciutat, afirma que el seu ADN està completament marcat per aquesta zona urbana. Per a moltes persones, Alumà és la cara popular de la llei de barris, la temptativa contemporània més seriosa d'intentar transformar les àrees populars de les ciutats catalanes.

«Quan Josep Risueño va voler recuperar les festes de barri del Carme va telefonar i escriure a molta gent i aleshores se'ns va dir que havíem d'estar inscrits com a associació». L'estiu de 1986 ja s'havia celebrat un primer sopar al carrer al qual van assistir una cinquantena de persones. «Va ser molt bonic, vam ser el primer carrer que ho vam fer» i com que al barri encara no hi havia contenidors van ser els homes els que van recollir la brossa i la van deixar al capdamunt per a quan passés el camió. En el sopar a la fresca de l'any següent, ja vam ser 1.000 persones perquè s'hi van sumar molts més carrers. El nom de l'associació va prendre el de l'històric local de ball de la zona, l'Harmonia.

Malgrat no haver estat membre de la junta fins molt de temps després, vaig deixar l'adreça de casa meua perquè la Diputació de Tarragona o l'Ajuntament es comunicés amb nosaltres si calia. Amb el local nou, «es feien moltes coses: Caramelles, Carnavals, treballs manuals amb la pintora Magda Nogués...». Després de la presidència del Risueño hi va haver la de Mercè Mir, que vivia al carrer de Sant Pancraç, i després la de Josep Machado. Durant aquests anys, el moviment associatiu veïnal es va caracteritzar per una intensa experiència de reivindicacions vinculades a temes com les molèsties que ocasionaven alguns bars, el consum de droga, les pintades o la inseguretat. En entrar Josep Machado en política, vaig començar la meua trajectòria com a presidenta del barri. Una de les coses que vaig fer va ser tornar el barri a la Federació d'Associacions de Veïns: «hi va haver molt bon tarannà amb la Inés González».

Una foto actual de Carme Alumà, presidenta de l'Associació de Veïns Harmonia del Carme.

Tot i que hi havia cases degradades i abandonades i un índex d'envelliment gran al barri i eren necessàries accions, recordo especialment la presentació pública de l'estudi de Solà-Morales a l'Orfeó Reusenc impulsada pel regidor Jordi Bergadà. «Hi va haver molta tensió perquè penso que alguns veïns no van entendre el pla. Hi va haver plors, nervis i disgustos». «L'advocada de la Federació d'Associacions de Veïns en aquell moment va ser la que va assessorar les queixes de la gent, vam fer al·legacions tant com a associació com després particularment». Enmig d'aquest procés urbanístic, Reus va rebre la concessió de la Llei de Barris, de la Generalitat de Catalunya, destinada al barri del Carme el desembre de 2004. «Com a associació vam aconseguir que les expropiacions es paguessin a preu real. Hi va haver disgustos, però després també alegries».

També va ser important l'apartat d'equipaments. «Es va en-sorrar un carrer i va sortir el refugi. Els rentadors ja feia molts

anys que eren un problema». «També es va actuar en matèria social sobre els pisos pastera o amb recursos per a les dones... Tot això ho vam aconseguir la gent de Reus». «Cada dos mesos venien els Mossos i preguntaven com estava el barri i van solucionar molts problemes».

En el transcurs de reunions per aconseguir reivindicacions pel barri del Carme «vaig conèixer els presidents Maragall, Montilla i Mas». «Hi va haver molta feina i encara n'hi ha molta. Algunes coses s'han anul·lat» però, en general, va ser positiu. La raó és que la meua idea sempre ha estat que cal fer «protestes i propostes» perquè un barri realment progressi.

«Decebuda em sentia, i em sento, quan hi ha problemes que es podrien solucionar» i no es resolen. «L'ajuntament té molta feina i la fa, però els veïns també necessitem sobretot seguretat i neteja». ●

Ana Belén Castaño Sánchez

Presidenta de l'AV Sol i Vista, 2013-2024. Actualment forma part de l'AV Barri Gaudí

Una llarga vinculació amb el moviment veïnal i interessada per les entitats socials sense ànim de lucre

Originària de la regió murciana, Ana Belén Castaño va ingressar de ple en la «petita gran família» del barri Sol i Vista en casar-se a la nostra ciutat. Sempre ha participat en entitats de tipus social i sense ànim de lucre, i s'ha adonat de la importància d'aquesta qüestió dins de les comunitats humanes. Durant un temps, secretària de l'associació veïnal encapçalada aleshores per Elias Declara, va convertir-se en presidenta del barri Sol i Vista a partir de 2013 i, des del 2024, ha passat el testimoni d'aquesta emblemàtica associació a una altra jove veïna, l'actual presidenta Rosi Espigares.

«Després d'un període de desactivació veïnal van passar per casa demanant ajuda per fer la festa del barri i em vaig apuntar a l'associació». D'aquesta forma natural vaig vincular-me a l'entitat d'un barri amb el qual aleshores tenia vinculació a través del meu marit. Ara que he marxat a una altra zona de la ciutat, soc vocal a l'entitat veïnal del barri Gaudí, i també secretària de la Federació d'Associacions de Veïns (FAVR).

Quan encara era membre de la junta de Declara, l'Ajuntament va anunciar el Pla de Barris que, entre altres actuacions, volia unir aquella zona amb la del barri Immaculada. Encara que la presentació del projecte em va semblar «una mica show» perquè es va fer al pavelló esportiu de la Immaculada al qual vam anar en un autobús «posat per l'Ajuntament», finalment el projecte va quedar aturat amb el canvi de govern. Quan la proposta es va reprendre anys més tard, «es va millorar la canalització de l'aigua, el clavegueram, l'asfaltatge dels carrers» però la unió dels dos barris va quedar pendent i la gent continua dient l'expressió «vaig a Reus» perquè només tenim dues connexions amb la ciutat. Penso que algunes coses que no es veuen, com la riera al barri Sol i Vista, són les que més necessitat tenen d'arreglar-se perquè «porten brutícia». «Des del barri algunes actuacions que pensàvem que es podien fer, tècnicament ens han explicat els motius pels quals no són possibles» i, en línies generals, han anat millorant les coses en els darrers anys.

«Les associacions fan falta per moure tot el que representa el tema social», un aspecte que va més enllà de les festes de barri malgrat que en elles també es treballa la cohesió social. Tam-

Ana Belén
Castaño.

bé es pot treballar amb activitats petites com els cafès amb les dones de cada dimecres començats durant l'etapa de Carmina Pozuelo com a tesorera de l'associació. «L'excusa és el cafè» però a la trobada «van sortint altres temes» tant del barri com de la ciutat.

Com a representant de l'associació, «és important tenir paciència i donar temps al temps». Al final, d'una manera o altra el veïnat acaba venint a l'entitat si necessita alguna cosa i la gent s'adona d'aquesta situació. D'altra banda, «les crítiques són a vegades constructives i d'altres, no» però el barri «és una família». Quan vaig ser presidenta es van canviar les festes de barri del mes de juny al de setembre i a «alguna gent gran no li va agradar» però avui en dia s'ha aconseguit més implicació gràcies a aquest fet.

«Em van tocar els anys de crisi» i l'administració local va fer cursos adreçats a la gent «per trobar feina, per fer el currículum» i alguns veïns van trobar ocupació amb plans ocupacionals.

Malgrat la duresa que va representar l'etapa del confinament, va ser molt bonica també perquè vam realitzar «molt voluntariat» en el barri. Ens vam posar 24 hores a disposició de la gent: gestionàvem les compres dels que ho necessitaven a través d'una gran superfície, el dia de Sant Jordi vam elaborar roses pels veïns amb material de l'associació o ens vam disfressar en assabentar-nos dels aniversaris infantils.

Des de sempre, l'associació ha tingut molta relació amb l'escola. Tal com es diu col·loquialment: «anem tots a una» perquè no té sentit no fer-ho en un lloc tan petit on tots compartim objectius. La realitat és que tots lluitem pel benefici de la gent. ●

Carmina Pozuelo Blanco

Reus (1973-2022)

Activa en la Junta de l'AV Sol i Vista, 2013-2017. Sempre participativa, implicada i inspiradora

Una flor enmig d'un jardí

El pintor xinès del segle XVIII, Zheng Banqiao, va escriure que «el goig de la vida hauria de basar-se en la concepció de l'univers com un jardí» amb relació a aquests indrets que connecten els humans amb els estadis més antics de la història, pròxims al mite de l'inici de la vida.

Per definició, la imatge del jardí evoca l'esclat primaveral de les flors cada any i la mà atenta de les persones que cuiden les plantes al llarg dels mesos d'obligatòria letargia. No podria haver-hi millor semblança entre l'espai en el qual va residir, el barri Sol i Vista, i Carmina Pozuelo Blanco (1973-2022) que va implicar-se de debò en el lloc on va néixer.

Ningú hauria definit precisament com a jardí l'espai que avui ocupa el barri Sol i Vista quan, cap a finals dels anys cinquanta del segle XX, algunes famílies van començar a establir-s'hi en el que havia estat una finca rústica de 14.000 m², propietat de Magdalena Pagès Sardà. Sota els noms dels aleshores caps de família masculins (Francisco Martínez, José González, Joaquín Moragrega, Antonio Romero, Gerardo Blázquez) ha perviscut el relat més heroic d'un barri d'autoconstrucció en el qual els diumenges es destinaven a construir les cases amb l'ajuda de tots els integrants del nucli familiar. Desconeixem, en canvi, el nom de les primeres dones que hi van participar tot i que elles ajudaven amb el transport dels materials (sacs de ciment, totxanes, uralita...) i anant a buscar l'aigua necessària a la riera o als sifons que expulsaven l'aigua sobrera de les masies properes. Inicialment establerts en aquestes construccions, els nouvinguts provinents majoritàriament del sud peninsular van anar dignificant, amb el pas dels anys, les seves residències gràcies a l'esforç col·lectiu. La petita història del barri està plena de dates emblemàtiques: la primera font que es va ubicar a la plaça el 1965; la visita d'alguns veïns a Madrid en representació de les primeres trenta famílies per negociar amb FECSA amb l'objectiu d'aconseguir electricitat; l'arribada de l'aigua corrent a les cases el 1968; la instal·lació de les clavegueres el 1972 o la pavimentació dels principals carrers el 1977. Avui, tot sembla molt lluny, però hi va haver un moment en què assolir aquests mínims avui irrenunciabls era gairebé una veritable utopia.

Malgrat totes aquestes mancances urbanístiques i d'infraestructures, la urbanització Sol i Vista sempre va comptar amb

un element fortament cohesionador: el seu esperit de treball col·lectiu i de reivindicació. Precisament, aquest barri reusenc pot presumir de tenir l'associació de veïns més antiga de la ciutat gràcies a l'assessorament del desaparegut advocat Ramon Marcer. Creada en ple franquisme l'any 1968, l'associació veïnal ha mantingut el seu caràcter identitari i de treball en xarxa a la recerca del benestar i el progrés de tot el veïnat. Es va lluitar pels drets d'accés a l'educació i al lleure, que són universals, des del naixement del barri. Es van assolir fites importants, com l'escola Cèlia Artiga, colofó d'altres espais anteriors, les colònies i l'esplai. Una de les moltes joves que es va implicar en totes aquestes lluites va ser Pozuelo, una veïna, una botiguera, una mare a la qual es va dedicar un monòlit al passeig de la zona el 2023. Envoltat de flors i vegetació, aquest recordatori modest resumeix breument els valors d'aquesta veritable filla del barri. «No sigueu indiferents, gaudiu de la vida, ameu, intenteu deixar un planeta millor. Quan us donin l'oportunitat de parlar, aprofiteu els micros» va ser el missatge que Pozuelo va dedicar al barri on va viure tota la seva vida segons l'aleshores presidenta veïnal, Ana Belén Castaño.

Invisibilitzades en la crònica fundacional del barri i apartades de *facto* de la presidència de l'associació de veïns per les circumstàncies del franquisme, una dotzena de veïnes del barri es troben cada dimecres a la tarda per fer un cafè al local de l'associació, aquell que fa ja lustres van construir entre tots. Sota l'aixopluc de l'actual presidenta veïnal, Rosi Espigares, les participants parlen dels temes que els preocupen, s'informen sobre les novetats, s'organitzen en diferents tasques i, singularment, fan memòria. Després de gairebé tota una vida de residir en aquells carrers hi ha poques coses que no coneguin sobre aquest bocí de Reus i les famílies que hi habiten: renoms, procedències, la genealogia dels integrants de les diferents generacions... «Vam ser veïnes, el meu fill Vicent es duia dos dies amb ella» recorda Puri Viñuela sobre Pozuelo. «Era molt amable, tenia molt bon cor i caldria córrer molt per trobar-ne una altra igual» afegeix Antonia Ramos. «Es preocupava per tothom, va fer molt pel barri» continua Rosa Bódalo Moreno. «Des de la junta de veïns sempre pensem com actuaria ella, sempre està present», corrobora Rosi Espigares. Tot són elogis sobre la desapareguda

Pozuelo qui va deixar empremta en aquest indret de Reus de maneres molt diferents.

Implicada en entitats d'estudiants, monitora de l'esplai Sol i Vista, com a integrant de l'esmentada associació de veïns i membre actiu de l'AMPA de l'escola, Pozuelo sempre va sumar-se a projectes que buscaven l'equitat i la participació. En la darrera etapa de la seva vida, va ser regidora del PSC a l'Ajuntament de Reus, un càrrec al qual també va aportar la seva vitalitat i el seu entusiasme. En un reportatge periodístic de 2017 sobre el barri Sol i Vista, el redactor afirmava sobre Pozuelo «no pot evitar ser com una mare pels seus veïns, ja que es preocupa per la salut de tots ells» en visitar la botiga de queviures Ca la iaia, que Pozuelo va començar a regentar després de trenta anys de portar-la la seva mare.

Després de llargues lluites en blanc i negre, els temps més atzarosos del barri només queden en la memòria dels més longeus del lloc, però la memòria lluminosa i profundament humana de Pozuelo encara escalfa el cor de molts i de moltes. Des del jardí en què ara s'ha convertit el barri gràcies a les aportacions anònimes de tantes generacions, el record de Pozuelo és exemple i inspiració. ●

Carmina
Pozuelo
Blanco.

Maria del Mar Escoda Serres

Presidenta de l'AV del Barri Gaudí, 2014-2023, i vicepresidenta de la Federació d'Associacions de Veïnals de Reus, 2019-2023

Del moviment veïnal a l'exercici de la política municipal de Reus

El compromís de servei a la col·lectivitat i de transformació social el va anar forjant des de l'adolescència. Arriba a Reus el 1989, estudia i treballa i s'implica en el moviment veïnal dels barris on va viure inicialment. Fou el 1994 quan es trasllada al barri Gaudí, un espai que li agrada per la singularitat de l'arquitectura creada per l'estudi Bofill el 1968 i perquè la connecta amb la natura que sent a la vora.

Ben aviat, trena relacions amb el centre cívic i amb l'associació veïnal que, des del primer moment, va trobar en Maria del Mar Escoda una personalitat que escoltava el batec del barri i que va aportar tota la seva energia per abordar les diferents problemàtiques que anaven sorgint. Una experiència personal enriquidora que la va enfortir i que la va ajudar a prendre una de les decisions més importants de la seva vida: el pas a la política municipal.

“M'estimo el barri Gaudí i tot el que hi passa ho sento molt proper. Sempre he volgut col·laborar per dignificar-lo i per millorar-lo, per avançar en el benestar dels habitants del barri en tots els aspectes.

A través del centre cívic, vaig involucrar-me en l'associació veïnal al costat de Pilar Osete. Una de les primeres implicacions fou amb les rehabilitacions dels blocs. Van començar el 2007 i fou un procés complex i una aposta de l'associació que va rebre el projecte com una oportunitat per millorar el barri i els habitatges dels veïns. Vam transmetre la informació rebuda en relació amb les línies d'ajut de la Generalitat i vam haver d'entomar algunes crítiques davant incompliments greus. Aquest fet ens va fer molt de mal. La crisi immobiliària de 2008 també es va deixar sentir al barri: pisos en mans de la banca i ocupacions per necessitat, on vam fer de pont per aconseguir lloguers socials.

Una altra acció va ser l'Oficina d'Atenció Veïnal que vam obrir a la nostra seu el 2013: va establir un pont de diàleg entre el veïnat i l'Ajuntament.

El 2017, vaig acceptar la presidència de l'associació perquè pensava que encara hi havia molta feina a fer i estava convençuda que podia aportar benestar als meus conveïns. Tenia un equip molt bo al meu costat i això em donava força per continuar lluitant per pal·liar les mancances del meu barri.

L'any 2018 s'acomplia el 50è aniversari de la construcció dels blocs Bofill i des de l'associació vam treballar per donar visibilitat al nostre barri, i vam recuperar la seva memòria i la seva història; i vam tenir l'honor d'encendre una tronada.

La Covid va incidir en tota la societat. Ens vam mobilitzar per pal·liar les necessitats dels més vulnerables del barri, fou una etapa dura en què la xarxa veïnal va tenir un paper important per mitigar els efectes de la pandèmia. Després, vam tenir problemes d'ocupacions il·legals i va venir la reivindicació per recuperar el servei del CAP i per a la millora dels accessos al barri pel pont de Renfe que vam aconseguir.

Soc d'escoltar la gent, de sentir-me propera als seus problemes. M'agrada el consens per arribar a solucions. Quan presideixes una associació veïnal has de posar per damunt de tot el barri, les persones que hi viuen, i has de saber dialogar amb tothom,

sigui quina sigui la seva ideologia. Em va agradar quan l'exalcalde em va dir un dia: 'la lleialtat que ha tingut la Mar amb mi és excepcional'. Era l'alcalde de la meua ciutat i el meu interlocutor, i, en aquell moment, jo volia el millor pel meu barri”.

El pas a la política municipal mai m'havia passat pel cap. La trucada de Sandra Guaita el 2023 amb la proposta em va sorprendre. 'Els coneixements i l'experiència que has adquirit aquests anys són molt importants per a mi' -em va dir. Li vaig donar tómb, vaig respirar a fons i vaig decidir acompanyar-la en el seu projecte de ciutat, un projecte en el qual crec profundament. Com a regidora, el primer que vaig dir quan em vaig reunir amb les associacions veïnals, amb les cases regionals, els casals de les persones grans i altres entitats, va ser: 'soc la regidora de tots i totes vosaltres, ja em coneixeu, expliqueu-me allò que us preocupa i us escoltaré i buscarem solucions. Perquè crec en el valor del moviment associatiu en la nostra societat per transformar-la i millorar-la. Aquesta és la meua feina i m'apassiona.' ●

Inés González García

Presidenta de l'AV Carrilet, 2002-2008, i presidenta de la Federació d'Associacions Veïnals de Reus (FAVR), 2008-2011

La primera (i única) dona en representar totes les associacions veïnals de la ciutat

Inés González és una persona que no deixa indiferent. Convertida en la primera (i, de moment, única) dona en presidir l'ens de coordinació del moviment veïnal de Reus, la Federació d'Associacions Veïnals de Reus (FAVR) va centrar bona part de la seva gestió en la formació dels integrants del moviment juntament amb la Confederació d'Associacions Veïnals de Catalunya (CONFAVC). En aquest ens va arribar a ser vicepresidenta primera i responsable de sanitat. Durant la seva etapa al capdavant de la FAVR, González va liderar un moviment veïnal que havia d'adaptar-se a noves realitats ciutadanes com ara l'arribada de persones nouvingudes, la gestió de l'habitatge o la crisi de 2008.

«Vam començar d'una manera que no era pensada, vam anar a una reunió convocada per la junta del Carrilet on deien que ho deixaven i ens vam posar a parlar i vam dir: i si ho tirem endavant nosaltres?». Érem cinc parelles que vam decidir continuar. Entre tots vam determinar que la presidenta fos jo, m'ho vaig pensar, vaig parlar amb les meves filles que aleshores eren adolescents i em van dir que endavant. Ja hi havia dones presidentes, tot i que no era un fet habitual. Recordo que cada tarda obríem l'associació per parlar amb la gent, però al barri del Carrilet sempre s'ha fet molta vida al passeig i ens funcionava més anar-hi perquè et veiessin i et preguntessin. El nostre era un veïnat de gent treballadora de tota la vida on hi havia immigració, però ho vivíem sense problemes perquè la gent es relaciona molt al carrer. D'aquesta forma, alguns col·lectius ja prenen part en les festes de barri.

En l'àmbit veïnal, em van tocar gestionar diferents moments tensos. Un d'ells va ser la proposta d'instal·lació d'una mesquita al barri. Gestionar-ho va ser difícil tot i que finalment es va solucionar de la millor manera amb els membres que promovien el centre. Allò que intentàvem des del barri era integrar tothom: els nens ja vivien bastant, per exemple, a la zona de jocs del barri i buscàvem sempre la integració des de les nostres activitats. Un altre tema difícil van ser les obres del pàrquing perquè va començar a córrer la veu que hi havia risc per a les cases. Vaig tenir la sort de demanar ajuda a un amic entès en obra pública i la col·laboració amb l'Ajuntament va ser excepcional. Avui en dia considero que va ser una de les millors coses que s'ha fet al

González integrada en la comitiva presidencial que va visitar Reus amb motiu de la 25a Assemblea General de CONFAVC i dels 150 anys de la Fundació del Centre de Lectura.

barri del Carrilet perquè tenim un aparcament diàfan com cap altre a Reus.

Sobre el fet de presidir els veïns de Reus va passar una mica el mateix que al barri del Carrilet. En una reunió de la FAVR, el president Josep Allueva va plegar i la resta ja feia molts anys que eren a la Junta. Ens vam quedar a fora parlant, entre altres, Jordi Torres del barri dels Poetes, Tomàs Flix de l'associació veïnal Santa Teresa, Joan Maria Borràs i jo mateixa i en un moment determinat se'm va ocórrer dir: «vinga, que ens presentem!». Va ser en to de broma, però al cap de 2 o 3 dies em va trucar Torres per parlar-ne i ho vam tirar endavant. Vaig tenir molta sort amb aquells companys: no vam discutir ni una sola vegada. Tots enteníem que calia donar un tomb al moviment veïnal: havíem d'adaptar-nos als nous temps i, per això, vam treballar amb la CONFAVC, una estructura en l'àmbit veïnal que és la millor de tot Espanya. Com a responsable de sanitat de la Confederació Veïnal Catalana vam recollir, per exemple, signatures per portar-les al Parlament de Catalunya en contra del copagament farmacèutic.

Per a mi era molt important que estiguéssim formats i vam tirar endavant cursos relacionats amb l'habitatge, les infraestructures, la violència de gènere, la immigració... Va ser una pena perquè molta gent del moviment veïnal no van participar-hi potser perquè no ho van entendre bé o perquè consideraven que no ho necessitaven. Amb un acord amb la CONFAVC, vam fer també un projecte molt interessant d'habitatge social juntament amb l'Ajuntament de Reus. El consistori cedia un terreny a la zona del barri Fortuny amb l'objectiu de construcció d'habitatge protegit, alguns pisos dels quals es destinaven a gent gran amb necessitats. Finalment, no es va dur a terme pel canvi a l'alcaldia.

Vaig deixar la presidència de la FAVR que va ocupar Valentín Rodríguez a partir d'aleshores. Havien estat molts anys de dedicació, de molt esforç mental... però em queda la satisfacció que amb els membres de la junta anàvem tots junts. ●

Isabel Moreno Reyes

Iznatoraf, Jaén (1950) – Reus (2022)

Fundadora i presidenta de l'AV Parcel·les Casas, 2007-2016

El seu barri era el seu món

El 3 de juny de 2022 Isabel Moreno ens va deixar. Tenia 76 anys i en feia 62 que vivia a Reus on havia arribat des del seu Jaén de naixença. I aquí va fer una arrel profunda i va estimar la nostra llengua tant com la pròpia. Aquí va tenir els seus fills i aquí va treballar de valent per tirar endavant la família.

El barri on va viure sempre era tot un món que mirava amb atenció i empatia, amb els ulls i el cor oberts. El seu compromís cívic la porta a constituir l'Associació Veïnal Parcel·les Casas, l'any 2007, i en fou la presidenta fins al 2016, no se'n va desvincular mai, però volia nova saba a l'entitat.

El barri Parcel·les Casas era i és petit, i els seus habitants tenen un fort sentiment de pertinença. Isabel Moreno va contribuir a crear un teixit veïnal sòlid, i va contagiar l'esperit de comunitat que li dona cohesió i caràcter.

En els sis anys de presidència, va posar en marxa diverses iniciatives per tal de millorar la vida i fomentar la convivència dels veïns. Els infants del barri eren la seva preocupació i va aconseguir un reivindicat parc infantil amb el popular tobogan de nom "Tobi". També va organitzar tallers infantils diversos i una activitat de contacontes on les àvies del barri explicaven històries llegides o inventades, tot reforçant els vincles àvies-nets i col·laborant a la conciliació familiar de les dones treballadores del barri. Va saltar als mitjans i a les xarxes per la seva lluita pel retorn del famós "Tobi", per bé que aquell fet era només una petita mostra de la seva lluita pel barri que ens va donar a conèixer la profunditat i importància de la seva tasca.

Ella abordava qualsevol problema que es generava al barri amb esperit resolutiu, cercava la solució de forma àgil i s'adreçava a les instàncies més altes de la ciutat. Les seves companyes de l'associació, Maria del Carmen Gómez, Florencia Iglesias, Joana Herrera la qualifiquen de lluitadora i tenaç, "no s'acovardia davant cap problema, res l'aturava".

Els vincles amb el Centre Cívic Migjorn van ser sòlids i fructífers, i amb col·laboracions diverses.

Les festes del calendari anual eren molt celebrades al barri, amb activitats festives compartides que encara tenen continuïtat. Un ànim festiu que també va incloure la creació de la colla

gegantera Fènix amb dos gegants: “Primet” i “Paquita”, i una bèstia imaginària, “Cocollona”, feta a mida per a una jove veïna amb una lleu discapacitat física que també volia participar en la festa. Ella entenia els espais públics com a lloc de trobada, de convivència, una àgora per als veïns.

Quan la Isabel detectava una situació de vulnerabilitat personal o familiar, despleguava tota una xarxa personal per acudir amb delicadesa i discreció, i veure l’arrel del problema per tal de vehicular-lo per camins de millora de la situació. Com diu la seva neta Angie Lopera: “donava el peix, però també donava la canya per continuar el camí”. En qualsevol conflicte entre veïns, ella era allí per posar pau, no debades es va formar per ser mediadora veïnal. “I tot ho feia sense fer soroll, de forma discreta...”, ens comentava la seva filla Àngela Tortosa. També li preocupava la seguretat del barri i la Isabel va aconseguir tenir línia directa amb la Guàrdia Urbana amb tal eficàcia que el cos policial li va lliurar dos reconeixements a la seva col·laboració, un dels quals de forma pòstuma el 2022.

Aquest esperit solidari de km 0 l’exercia de forma espontània i eficaç. Lluidadora incansable va crear l’entitat Ajuda’ns a Ajudar, amb seu al local de l’Associació de Veïns, i amb la presidència de

la seva neta Angie. La xarxa personal del barri i també les xarxes socials van ser eines que Isabel Moreno va utilitzar com a altaveu per expandir la seva crida i fer-la extensiva més enllà del seu barri.

Tenia una capacitat organitzativa que aconseguia aglutinar i entusiasmar altres persones en favor d’una causa solidària. Era una seductora nata, sabia teixir complicitats.

Isabel Moreno és una d’aquelles persones que deixen petjada per allà on passen, que deixen unes traces permanents en el seu entorn i esdevenen referents. Treballava amb discreció perquè era una dona d’acció. La impulsava l’afany per millorar el petit-gran món que era el seu barri. Ella ho va fer de forma generosa, amb consciència de classe, amb un ferm compromís cívic amb el seu barri, amb la ciutat.

La seva lluita més íntima fou plantar cara i conviure amb diverses febleses del seu cos fràgil i superar adversitats personals. La fortalesa i energia encomanadissa que sempre va mostrar, emanaven d’una ànima generosa i invencible. La seva força interior era tanta que, malgrat tot, va decidir no deixar de fer allò amb què se sentia compromesa. “Ella era resiliència en estat pur”, ens deia la seva neta Angie.

Aquesta personalitat no va passar desapercebuda per l’autor del blog El Món de Reus. Quan Josep Baiges la va conèixer, va descobrir un personatge amb una generositat immensa. Li va robar el cor i va decidir que era mereixedora d’un dels premis als que Més Enganxen del Món de Reus en l’edició de 2012, per ser una “Dona meravelles” com la va batejar. I la va incloure en l’edició de recull de personatges de Reus *Fot-li que és de Reus 2!* (2020) que va editar junt amb Jordi Romero.

La seva memòria es manté viva entre els veïns que la van conèixer i, per iniciativa de l’Associació Veïnal Parcel·les Casas, es va donar el nom d’Isabel Moreno Reyes a la rambleta del barri el desembre de 2022.

S’ho mereix per l’esperit de servei i la capacitat transformadora d’una dona que estava orgullosa de la seva procedència geogràfica i social, que sempre va considerar la ciutat de Reus com a pròpia i el seu barri la seva pàtria més íntima.

Ens deia la seva col·laboradora Florencia Iglesias Manjón: “La Isabel era así, no sabia vivir de otra manera.” ●

Marta Virgili Bosch

Presidenta de l'AV Camins de la Pedra Estela i dels Morts, des de 2022

La veu més jove del moviment veïnal de Reus

Marta Virgili Bosch és la veu d'una dona compromesa. La seva formació i la seva vida professional està amarada d'empatia, d'implicació en causes en favor dels més febles, dels més vulnerables. La seva generositat es fa evident des del primer minut de conèixer-la. Una dona que conviu en harmonia amb l'entorn natural que ha escollit per viure.

“Em sento orgullosa d'estar al capdavant d'una associació que té una llarga trajectòria, que es remunta a l'any 1995 quan es va crear una associació comunal per crear un espai compartit que cohesionés les persones d'aquest barri d'habitatges dispersos. Fou presidida per Guillem Barberà Pedrol i ha tingut dues Presidentes: Pepita Roig Armengol entre 1997 i 2004, any en què passà el relleu a una altra dona, la Maria Dolores Merino.

Ens sentim hereves d'aquells veïns que van treballar per millorar les condicions de vida del nostre barri i, per això, l'any 2022 ens vam organitzar per revifar i recuperar l'activitat associativa i treballar per donar solució als problemes que ens són comuns. I parlo en plural, perquè en aquests 3 anys, he comptat amb la complicitat d'altres dones i amb la implicació de companys homes que també han format part de la junta. Amb la renovació de càrrecs d'aquest 2025, hi ha una majoria de dones i la mitja d'edat és molt jove. Amb renovada energia celebrarem el 30è aniversari de la nostra associació veïnal.

Tots tenim en comú l'estima per aquest espai singular on hem fet arrels. Un espai que forma part del terme de Reus, que es troba a tocar de la vida urbana i, tanmateix, manté molt de vida rural; i amb aquest caràcter especial volem que continuï tenint vida i futur. Ens sentim profundament reusencs, però no “urbanites”.

Volem el benestar per als habitants i també per als éssers vius del nostre entorn natural amb qui convivim i que percebem fràgil. I, per exemple, hem debatut a fons i hem lluitat per un en-

llumenat sostenible, no contaminant lumínicament i respectuós amb l'hàbitat de la zona. Hem instal·lat un sistema d'enllumenat dels nostres camins que s'alimenta d'energia solar i que quan es fa fosc manté un punt de llum tènue que s'intensifica quan detecta moviment. Busquem l'equilibri amb el medi natural on tenim les nostres llars, volem protegir-lo i preservar-lo com una aposta de futur.

Un projecte en què estem treballant ara és l'adequació del camí dels Morts, sabem que el necessitem però també sabem que no volem que signifiqui un impacte visual que "urbanitzi" la zona. Avui dia és possible fer-ho amb materials i procediments que mantinguin el caràcter de camí, no volem una carretera, volem un camí transitable.

Marta Virgili
Bosch.

Alhora, coneixem que aquesta petita geografia nostra té una llarga història, que ha estat habitada des de fa segles, que posseeix edificis de gran valor patrimonial que li donen caràcter i que mereixen ser preservats. És per això que des de l'Associació Veïnal Camins de Pedra Estela i dels Morts estem trenant una iniciativa molt atractiva que apropi i doni a conèixer als conciutadans reusencs els orígens i la trajectòria així com el patrimoni natural i cultural de la nostra zona. Perquè pensem que allò que es coneix s'entén, s'estima i es respecta.

Perquè això és el que volem, ser entesos, ser estimats i ser respectats en la nostra manera de viure, que ha estat una opció personal i conscient. Ens sentim reusencs dins la nostra singularitat i amb la nostra identitat... que també és reusenca.” ●

HI SOU TOTES!

La finalitat d'aquesta edició és, per damunt de tot, el reconeixement i la visibilització de totes les dones que, des de l'inici del moviment veïnal a Reus fins al moment actual, hi han estat presents. Són associacions on van trobar i troben espais de participació activa i altruista pel benestar de la col·lectivitat.

Algunes d'aquestes dones han estat presidentes. Han representat la seva associació, el seu barri i li han donat veu perquè han estat pont de comunicació amb les administracions per portar inquietuds i demandes per a la millora de la vida al seu barri. El seu empoderament com a dones l'han projectat al seu entorn més proper. El seu feminisme s'ha fet palès a través de la seva acció veïnal.

I aquestes presidentes mai han estat soles, han tingut al seu costat homes i moltes dones que han estat en càrrecs diversos dins les juntes directives, potser no tan visibles, però del tot necessàries per al funcionament de l'associació. I també han comptat amb moltes altres dones que des de la pura generositat han col·laborat en la seva associació veïnal des de la base, sempre disposades, participant en accions reivindicatives, en les lluites, en les activitats lúdiques, en les festes...

Sense la participació de les dones, el moviment veïnal reusenc no hauria tingut la mateixa força ni l'important paper que van jugar en ple franquisme i durant la Transició. Un paper que continua sent rellevant en el teixit social de la nostra ciutat ja que les associacions veïnals senten el batec del seu barri d'una forma especial. Una dada significativa és que en moltes associacions liderades per dones, trobem un canvi generacional que ens parla d'un futur optimista.

Hem recollit els noms de les dones que han estat presidentes dins l'associacionisme veïnal i hem donat veu a 8 dones rellevants dins el moviment veïnal. N'hem inclòs tres que ens van deixar el 2022 i que hem volgut recordar de forma expressa en aquesta ocasió especial.

Segurament en aquesta edició hi podria haver moltes més dones, però no en dubteu, les veus que apareixen en aquest llibre us representen a totes, a totes les dones que d'una forma o altra, que en un moment o altre, heu sentit l'emoció i l'orgull de sentir-vos integrants i participants actives per a la millora del vostre barri, en definitiva, per fer millor la ciutat de Reus.

Aquesta publicació és un homenatge a totes aquestes dones.

Dones referents de les associacions veïnals de Reus i de la Federació d'Associacions Veïnals de Reus

1968 - 2024

Carme Alumà Borràs
AV Harmonia del Carme

Cori Balaña Cavallé
AV Barri Fortuny

Maria Elena Baquero Indias
AV Zona 5

Amèlia Besora Juncosa
AV Pelai

Anna Belén Castaño Sánchez
AV Sol i Vista

Anabel Cuevas del Brio
AV Mas Carpa

Maria del Mar Escoda Serres
AV Barri Gaudí

Teresa Escoda Badia
Cofundadora AV Barri Juroca i Barri Sant Josep

Rosi Espigares Bóvalo
AV Sol i Vista

Pilar Flamenco Calvo
AV Horts de Miró

Puri Flores Moreno
AV La Pastoreta

Esperanza Galindo Ortiz
AV Mas Abelló

Inés González García
AV Carrilet / Presidenta FAVR

Noemí Loren Martín
AV Pelai

Amaia Magallanes de la Paz
AV Jardins de Reus

Rosa Mancebón Laguna
AV Jardins de Reus

Cori March Juncosa
AV Puríssima Concepció

Misericòrdia Márquez Llubra
AV Harmonia del Carme

Eva Maria Mateu Piñero
AV Horts de Miró

Maria Dolores Merino Pajuelo
AV Camí de Pedra Estela

Maria Elena Mestres Canós
AV Blancafort

Isabel Moreno Reyes
AV Parcel·les Casas

Eva Maria Moreno Declara
AV Sol i Vista

Mercedes Mir Saludes
AV Harmonia del Carme

Pilar Osete Marquet
AV Barri Gaudí

Misericòrdia Parra Rubio
AV Mas Magrané

Sònia Pérez Hervas
AV Barri Immaculada

Maria Pérez Margalef
AV Sant Jordi

Angelina Pla José
AV 25 de setembre

Esther Porter García
Presidenta d'honor AV Barri Gaudí

Carmina Pozuelo Blanco
AV Sol i Vista

Josefa Roig Armengol
AV Camí Pedra Estela / AV Amics del barri Fortuny

Carmela Sedó Ribas
AV Puríssima Concepció

Esperanza Torrijos González
AV Barri Immaculada

Pilar Valcárcel Martínez
AV Horts d'en Simó

Marta Virgili Bosch
AV Camins de Pedra Estela i dels Morts

CONTINUEM PER LES QUE VAN LLUITAR I PER LES QUE VINDRAN

Dia Internacional de les Dones
8 DE MARÇ

Reus, 2025

AJUNTAMENT DE REUS

 Casal de les Dones